

ИНТЕРВЈУ - НЕВРАБОТЕНОСТА НА МЛАДИТЕ Е НАЈГОЛЕМА ГРИЖА

Фискален дефицит под 2,6 проценти од БДП во нормални времиња би осигурал почеток на намалување на долгот, вели Ивана Владкова-Холар, шеф на Мисијата на ММФ за Македонија

Нина Нинеска-Фиданоска

Речиси две недели Вашиот тим ја анализираше состојбата на економијата на земјава. Кои се позитивни страни, а кои се главните ризици?

Две јасни позитивности се дека економскиот раст се зајакнува и невработеноста полека се намалува. Компаниите кои се странски директни инвестиции играат улога во тоа - особено со зголемување на извозот во време кога надворешното опкружување е слабо. Друга позитивност е тоа што се зголемува кредитниот раст. Сепак, многу фирми се' уште се соочуваат со ограничувања во ликвидноста, а тоа претставува ризик за приватните инвестиции, како и за одржлив и посилен раст на активноста на приватниот сектор. За мала отворена економија, како што е Македонија, надорешните шокови, исто така, остануваат значаен ризик.

ММФ за Македонија предвидува за оваа и за следната година, највисоки стапки на раст во регионот. Врз база на што го темелите овој оптимизам?

Силниот економски раст што веќе беше забележан во првата половина од оваа година, како и неодамнешните индикатори, укажуваат на стапка на раст од 3,5 проценти за оваа година. Очекуваме истиот модел на раст да продолжи и наредната година, поддржан од извозот од слободните економски зони, јавните инвестиции и приватната потрошувачка. Можеби еден важен фактор што го поддржува нашето предвидување за солиден раст во Македонија е можноста за финансирање - од страна на надворешни кредитори и преку зголемувањето на домашниот кредитен раст.

Растот е клучен за борба против невработеноста. Во земјава таа се намали и сега е 28,2 отсто, но се' уште е многу висока кај младите, околу 50 отсто. Како да и' се зададе посериозен удар?

Ова е круцијално прашање, но во исто време и такво што тешко може да се одговори. Прво, како што спомнав претходно, неодамнешното намалување на невработеноста (и зголемување на бројот на вработени лица) е охрабрувачко. Но, да, невработеноста се' уште останува висока и невработеноста меѓу младите луѓе е навистина најголема грижа. Во повеќето европски земји има повеќе причини за големата невработеност меѓу младите: слабиот економски раст, но исто фактори од пазарот на труд, вклучувајќи ги и цените на труд, опортунитетен трошок од работење (бенефити за невработени лица што го намалуваат поттикот за вработување), дуалноста на пазарот на труд или недоволна стручна спрема. Не постои едно единствено решение за проблемот со невработеноста меѓу младите луѓе. Креирањето повеќе работни места во приватниот сектор и подобрување на нивото на работни вештини и работни обуки се клуч за пополнување на разликата во работните вештини.

Во слободните зони кои ги формираше Владата инвестираа повеќе странски компании кои придонесоа за зголемување на извозот и за отворање нови работни места. Но, овие компании добиваат и значајни државни субвенции. Како ги коментирате овие поволности?

Бенефитите што ги добиваат странските инвеститори кога ќе отворат компанија во некоја од зоните се повеќекратни, почнувајќи од даночните олеснувања и слободен пристап до средствата за користење, до отвореност од страна на властите. Кои се клучните работи што

треба да се земат предвид во секоја земја кога се зборува за даночни олеснувања? Олеснувањата треба да бидат обезбедени врз транспарентна основа и треба да бидат дел од дискусиите за буџет во Собранието, бидејќи олеснувањата се натпреваруваат за средства со другите фискални приоритети. Тие не треба да ја комплицираат даночната администрација и не треба да ја ослабнуваат даночната усогласеност и мониторинг. Тие треба да имаат датум до кога важат. И на крај, и можеби најважно, државата треба да добива конкретни бенефити (во поглед на инвестиции, раст, или вработеност). Во однос на ова, некои од овие економски бенефити се евидентни во растот и бројката на вработени во Македонија.

Какво е вашето мислење за измените на Законот за јавен долг?

Новиот Закон за јавен долг користи прилично сеопфатна дефиниција што стои помеѓу концептот на долг на „општа влада“, што во глобала се користи од страна на ЕУ земјите и поширокиот концепт на долг на „јавниот сектор“. Властите во дефиницијата го вклучуваат гарантираниот долг на претпријатијата во сопственост на државата, што е позитивно. Една релевантна разлика со дефиницијата за јавен сектор што ние ја користиме е во поглед на долгот на јавните претпријатија за кој нема гаранција. Моментално, ова не е проблем - податоците што ги имаме сугерираат дека долгот за кој нема гаранција е економски незначаен. Властите не очекуваат дека ќе има зголемување на долгот за кој нема гаранција. Сепак, за да се осигура дека сите потенцијални фискални ризици се соодветно земени предвид, ги охрабруваме властите да водат евиденција за сите заеми од страна на јавниот сектор, без разлика дали долгот е или не е експлицитно гарантиран од страна на власта.

Според последните податоци за септември, јавниот долг на земјава е на ниво од 46,6 отсто од БДП. Кое ниво, според Вас, е оптимално за Македонија, а кога се преминува во ризична зона?

Вистинското ниво на безбеден јавен долг зависи од конкретните околности во една земја, вклучувајќи го и тоа што е заднината на зголемување на долгот - како што претходно споменавме, земање заем за финансирање на продуктивно инфраструктурно трошење генерално има повисок раст на исплатливост подоцна кога ќе дојде време за враќање на долгот. Во поглед на тековните политики, нивоата на долгот на општата власт и долгот на

јавниот сектор можеби не се покажуваат како неодржливи, но во тековниот контекст на постојана ниска инфлација што го зголеми товарот на реалниот долг, висок сооднос на долг деноминиран во странска валута, се' уште високите годишни финансиски барања и постепено враќање кон ниски дефицити, ние гледаме зголемување на ризиците. Затоа повикуваме на попрudentна патека на фискалниот дефицит.

Буџетскиот дефицит оваа година е 3,9 отсто од БДП, а за идната се планира 3,5 отсто. Дали е тоа во согласност со препораките на ММФ и кое ниво на буџетските дефицит е препорачливо за Македонија?

Како што посочивме во нашата завршна изјава, сметаме дека приспособувањето дадено во претходната фискална стратегија за периодот 2014-2016 година беше посоодветно. Според тоа се планираше дефицит на централната власт во висина од 3,5 проценти од БДП веќе за оваа година со цел да се донесе до 2,6 проценти од БДП до 2016 година, ниво што во голема мера би го стабилизирал соодносот помеѓу долгот и БДП. Фискален дефицит под 2,6 проценти од БДП во нормални времиња би осигурел почеток на намалување на долгот и овозможување на простор за реакција на какви било идни шокови.

Дали со властите разговаравте за уставните измени во економскиот дел и какво е Вашето мислење за амандманот со кој се предвидува формирање на финансиски зони, како и за уставното ограничување на јавниот долг и на буџетскиот дефицит?

Малку ни се познати деталите околу проектот за финансиски зони и ги советуваме властите да се осигураат дека проектот нема да создаде финансиски слабости за домашниот банкарски систем, како и за домашната економија пошироко. За таа цел, властите ќе треба да обезбедат регулаторска и супервизиска рамка што е во согласност со најдобрите меѓународни практики.